

אגב זה שהביאו בגמרא לימוד לענין עונשין, מביאה הגמרא לימוד מהיכן נתרבו הנשים לדיני ממון ולמיתה, שההורגן מת על ידן.

דבי רבי אליעזר תנא, אמר קרא: [שמות כא א] "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", **השורה הכתוב אשה לאיש לכל דינים** [דיני ממון] **שבתורה.**

דבי חזקיה תנא: אמר קרא [שמות כא כט] **"והמית איש או אשה", השורה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה,** שההורגם מתחייב מיתה וכן שור ההורגם חייב כופר.

וצריכא, צריך לימוד להשוות אשה לאיש גם לענין עונשין וגם לענין דיני ממון וגם לענין שההורגם מתחייב במיתה, ואי אפשר ללמוד מאחד לשני.

משום **דאי אשמעינן הך קמייתא,** [שם התורה היתה משמיעה רק את הלימוד הראשון] להשוות אשה לאיש לענין עונשים, היינו סוברים לומר כי **משום כפרה חם רחמנא עלה** [על האשה], שתקבל עונש ותתכפר.

אבל לענין דינין [דיני ממון] — **אימא** [היינו אומרים] כי רק **איש, דבר משא ומתן, אפן**

[כן] נאמר בו דיני ממון. אבל **אשה,** שאינה מתעסקת במשא ומתן, **לא** נאמרו בה דיני הממון.

ואי אשמעינן הא [ואם התורה היתה משמיעה רק לגבי דיני ממון], היינו אומרים כי רק לגבי דיני ממון שוה דין האשה לאיש **משום דחיותה היא,** שאם אינה בכלל דיני ממון, אין לה חיים, שהכל גוזלים אותה, והיא גוזלת את אחרים, וכולם היו בדלים ממנה.

אבל לגבי הדין שבעליו של השור ההורג חייב **כופר** — **אימא** היינו אומרים כי רק לה-ב בהורג **איש, ד"בר מצות", אין,** חייב כופר, אבל ההורג **אשה,** שאינה חייבת במצות כאיש, **לא** חייב כופר, לכן הוצרכה התורה להשמיענו שאשה שוה לאיש גם לגבי שור המועד ההורג את האשה שבעליו חייב כופר.

ואי אשמעינן הא [ואם התורה היתה משמיעה רק לגבי חיוב מיתה], היינו אומרים כי רק לגבי חיוב מיתה שוה אשה לאיש שיתחייב ההורגן מיתה, ובעליו של שור המועד ההורגן חייב כופר, **משום דאיכא איבוד נשמה** ולכן חייבו הכתוב כופר, לפי שחם **רחמנא עלה** [על האשה],

עונשין מלקות הן", וגם מהפסוק עצמו "איש או אשה כי יעשו" **משמע שהוקשו בלאוין שיש בהם מעשה, ואם כן איסור נותר שהוא לאו שאין בו מעשה וגם ניתק לעשה שאין לוקין עליהם, מנלן שנוהגת גם בנשים.**

ועיין בצל"ח פסחים [פד ב] שכתב, כיון שנתרבו נשים לעשיית פסח, נתרבו לכל פרי פסח, והוא הדין לגבי נותר. ובתוס' רא"ש [ד"ה

השון] נראה שלאחר שנתרבו לעונשין אף לאין בו מעשה נתרבו.

אבל המנחת חינוך מסיק, בלאו שאינו שוה בכל, נשים חייבות, כי נלמד מלאו של "לא יקחו" ומתמורה, ובלאו שאין בו מעשה אם אין הזמן גרמא, גם כן חייבות מצד הסברא, שלא גרע ממצות עשה שלא הזמן גרמא, אבל לא תעשה שהזמן גרמא אין לימוד שחייבות אלא

אבל לגבי הנך תרתי [שני אלן] — עונשים ודיני ממון, אימא [היינו אומרים] כי לא שוה האשה לאיש, לכן צריכא להשמיענו ששויים גם לגבי עונשים וגם לגבי דיני ממון וגם לענין שההורגן מתחייב במיתה.

שנינו במשנה: חוין מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים, שהנשים פטורות.

והוינן בה: בשלמא בלאו של בל תטמא למתים, הנשים פטורות משום דכתיב [ויקרא] כ א: "אמור אל הכהנים בני אהרן", ודורשים בני אהרן — ולא בנות אהרן.

אלא בלאו של בל תקיף, שאסור לגלח ולהשוות את תחילת צמיחת השיער של צדעי המצח לאחורי האוזן ולגלח את השיער שביניהם, וכן בלאו של בל תשחית מנלן שהנשים פטורות?

ומבארין: דכתיב [ויקרא יט כז]: "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנד", ודורשים: כל שישנו בהשחתה, ישנו בהקפה. והני נשי [ואלו הנשים], הואיל ולא איתנהו [אינם] נכללים באיסור השחתה של

הזקן — ליתנהו [אינם] כלולים באיסור הקפה של הראש.

ומנלן דלא איתנהו [ומנין] אנו יודעים שאינם נכללים בלאו של השחתה?

איבעית אימא: סברא, דהא לא אית להו [שהרי אין להם] זקן.

ואיבעית אימא: קרא⁽⁶⁾, דאמר קרא: "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנד".

מדשני קרא בדיבוריה [מכך ששינה הכתוב בדיבורו] שבתחילה לגבי איסור הקפת הראש דיבר בלשון רבים, ואילו אחר כך לגבי איסור השחתת הזקן דיבר בלשון יחיד⁽⁷⁾.

לכן אנו דורשים: דאם כן שגם הנשים חייבות, ניכתוב רחמנא [שהתורה תכתוב] בלשון רבים כמו קודם לכן, "פאת זקנכם".

מאי זקנד בלשון יחיד?

7. כתב העצמות יוסף, אין לפרש את האיבעית אימא הראשון שהסברה היא שאין להם זקן כלל, שהרי לפי האיבעית אימא השני, מכך ששינה הכתוב, על כרחך צריך לומר שיש להם לפעמים זקן, שהרי הוצרך הכתוב למעט את זקנם, ולא מסתבר שהאיבעית אימא הראשון יכחיש את זה ויחלקו במציאות, ועל כן צריך לומר שרוב פעמים באמת אין להם זקן אלא שקיימת מציאות רחוקה שיקרה שיש להן זקן, לכן סובר האיבעית אימא הראשון, שמסתבר, כיון שרוב פעמים אין להן זקן, אינם בכלל איסור השחתת הזקן.

רק את הלימוד של רב יהודה אמר רב, ולא נוכל לרבות משם אלא רק לאוין שיש בהם מעשה, שכתוב "כי יעשו", אבל לאוין שאין בהם מעשה והזמן גרמא לא נוכל לרבות משם, וצריך עיון מנלן שחייבות בהם, ואפשר שאינן חייבות, ונשאר בצריך עיון על כך שלא מצא לרבותינו שחילקו כן.

6. התוס' במסכת שבועות [כב ב] כתבו: תימא, כיון שיש סברא, למה צריך פסוק, ותירצו, שיש דברים שאין הסברה פשוטה כל כך וצריך את הפסוק להשמיענו את הסברה.

לדרוש ולמעט: דווקא זקנך נאסר בהשחתה — ולא זקן אשתך, אפילו אם העלתה זקן והשחיתה⁽⁸⁾.

ומקשינן: ולא? וכי אשה שצמח לה זקן אינה כלולה בלאו של השחתת הזקן?

והתניא: זקן אשה והמרים שהעלו שער — הרי הן בזקן לכל דבריהם.

מאי לאו, וכי אין כוונת הברייטא להשחתה, שאף נשים הן בכלל הלאו של השחתת הזקן.

ומתריצין: אמר אביי: להשחתה לא מצית אמרת! אי אפשר לומר שהם בכלל הלאו של השחתת הזקן.

כיון דיליף [שלומדים] בגזירה שוה "פאת" "פאת" מבני אהרן, שכתוב לגבי ישראל "פאת זקנך" ולגבי כהנים כתוב "ופאת זקנם לא יגלחו".

ודורשים: מה להלן, לגבי כהנים, נשים פטורות, כיון שכתוב בפרשה שם "בני אהרן" למעט בנות אהרן [וכעת הגמרא סוברת כי המיעוט שממעטים בנות אהרן נאמר על כל האיסורים הכתובים בפרשה שם] אף כאן, לגבי ישראל, נשים פטורות.

ומקשינן: ואי פבירא לן [אם אנו סוברים] דכי כתב [כי מה שכתוב] בפרשת הכהנים "בני אהרן" למעט בנות אהרן, אכוליה ענינא פתיב [נאמר על כל הענינים הכתובים בפרשה שם].

אם כן מדוע צריכה התורה להשמיענו גזירה שוה?

נישתוק קרא מיניה, מהגזירה שוה של "פאת" "פאת" למעט את הנשים מאיסור השחתתה הזקן הכתוב לגבי ישראל, ותיתי [ונלמד דין זה] בקל וחומר מכהנות⁽⁹⁾.

ואנא אמינא [ואנו נאמר] קל וחומר זה: ומה כהנים, שריבה בהם הכתוב מצות יתירות,

8. הריטב"א מקשה מנין לנו לדרוש כך ממה ששינה הכתוב, אולי הקפה נכתב בלשון רבים כדי לרבות את הניקף והמקיף לחיוב, והשחתה נכתב בלשון יחיד כדי לחייב את המגלח והמשחית בלבד ולפטור את המתגלח. ותירץ, שבין במגלח, בין בשריטה, בין בהקפה, בכולם העושה והנעשה שוין, ולוקים כשעושים מעשה, ולכך נכתב בהם בלשון רבים, "ושרט לנפש לא תתנו" וכן בהשחתה כתוב לשון רבים גבי כהנים "פאת זקנם לא יגלחו", ולומדים לכל ישראל בגזירה שוה "פאת" "פאת" מבני אהרן, ולפי זה אומר הריטב"א, הוקשו השחתה והקפה זה לזה, ומה השחתה נשים פטורות אף הקפה נשים פטורות, ומה הקפה אחד המקיף ואחד הניקף

כמו שנאמר "ראשיכם" בלשון רבים אף השחתה אחד המשחית ואחד הנשחת.

9. העצמות יוסף מקשה, כיצד אפשר לשתוק מהגזירה שוה, הרי הוא נצרך לדרשה שלקמן ללמד שחייב רק על גילוח שיש בו השחתה. ומתירץ, שקושיית הגמרא, מדוע לומדים מהגזירה שוה, נלמד מקל וחומר, אבל לא הקשו שהכתוב ישתוק מהגזירה שוה עצמה, אבל יש לדקדק, כיון שהגזירה שוה עצמה מוכרחת, אם כן עדיף ללמוד מהגזירה שוה, ובשלמא אם כל הגזירה שוה נכתבה לדרשה זו, שייך להקשות שהיה לו לשתוק מהגזירה שוה, אבל מאחר שבלאו הכי הגזירה שוה מוכרחת ליכתב בשביל דרשה

מיעט הכתוב, שדווקא בני אהרן מצווים באיסור השחתת הזקן — ולא בנות אהרן.

אם כן, ישראל, שלא ריבה בהם הכתוב כל כך הרבה מצוות, לא כל שכן שממעטים את בנות ישראל מאיסור השחתת הזקן.

ומתרצינן: אי לאו שהתורה היתה משמיעה לנו את הגזירה שוה "פאת" "פאת" למעט את הנשים מאיסור השחתת הזקן, הוה אמינא [היינו אומרים] כי מה שכתוב בפרשת כהנים "בני אהרן" למעט את בנות אהרן, נאמר רק על איסור טומאה שכתוב מיד לאחר מכן⁽¹⁰⁾, ולא על איסור השחתת הזקן שכתוב כמה פסוקים אחרי זה [בפסוק ה], כיון שהכתוב הפסיק את הענין בינתים, כגון "לה יטמא" [שם ג] שכתוב בינתיים.

ומקשינן: השתא [עכשיו] שאנו דורשים גזירה שוה, נמי נימא [גם כן נאמר] כי הכתוב הפסיק הענין בין המיעוט של "בני אהרן" ולא בנות אהרן לבין האיסור של השחתת הזקן, והמיעוט נאמר רק על האיסור לכהנים להטמאות למת, ולא על איסור השחתת הזקן.

ואי משום גזירה שוה שנכתבה ללמוד ממנה למעט את הנשים מאיסור השחתת הזקן בישראל, ניתן לומר, כי הגזירה שוה לא נכתבה בשביל למעט את הנשים, אלא מיבעי ליה [נצרכת לה] לדרשה אחרת.

לכדתניא: שכתוב שם בפרשת כהנים [ויקרא

כא ה]: "ופאת זקנם לא יגלחו" — יכול גלחו במספרים יהיה חייב בלאו זה?

תלמוד לומר: לגבי ישראל [ויקרא יט כז] "לא תשחית את פאת זקנך" ללמד שחייב רק אם גילח את הזקן דרך השחתה, שהסיר את השיער עד השורש [וזה לא שייך במספרים].

יכול לקטו את השיער שבזקן במלקט [במלקחים, כמין צבת קטנה של מצחצחי חרבות שמחליקים בו את תיק הסייף], וברהיטני [במקצוע — כלי שבו מחליקים קורות וקרשים] יהא חייב?

תלמוד לומר: בפרשת כהנים "ופאת זקנם לא יגלחו", ללמד שחייב רק אם גילח את הזקן דרך גילוח, ואין דרך גילוח במלקט ורהיטני.

הא כיצד חייב על גילוח הזקן?

כשמסיר את השיער על ידי גילוח שיש בה השחתה, הוי אומר: זה גילוח בתער שמסיר את השיער עד השורש.

וללמוד זה צריך את הגזירה שוה של "פאת" "פאת", כדי ללמוד את איסור גילוח זקן שבפרשת ישראל מאיסור גילוח זקן שבפרשת כהנים וכן להיפך. ומנין לנו ללמוד מהגזירה שוה למעט את הנשים מאיסור גילוח זקן.

ומתרצינן: אם הגזירה שוה לא נכתבה כדי

אחרת, מה משנה אם לומדים גם לימוד זה מהגזירה שוה. ותירץ שצריך לומר, כי בכל זאת, דבר זה לא היה לו ללמוד מגזירה שוה אלא

מקל וחומר.

10. כך פירש רש"י, ומבאר הריטב"א: שהרי ב"לה יטמא", אנשים ונשים שוין, וכיון שכן

ללמד שממעטים את הנשים מאיסור זה, **אם כן**, די היה אם **ניכתוב קרא** "לא תשחית את שבזקנך", והיה נחשב כאילו כתוב "פאה" כיון שכתוב כבר בתחילת הפסוק פאה, שכתוב "לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך", ומכך שהיה נכתב לגבי זקן "את שבזקנך" ולא "את זקנך" היינו יודעים שהכוונה על הפאה, והיה נחשב כאילו כתוב "לא תשחית פאות שבזקנך" ועדיין יכולים אנו ללמוד בגזירה שוה "פאת" "פאת", פרשת ישראל מפרשת כהנים, שהאיסור הוא רק כשעושה גילוח של השחתה, או שהיינו

לומדים בבנין אב מגילוח זקן של כהנים לגילוח זקן של ישראל וכן להיפך.

מאי [מה הוא] "פאת זקנך" **שנכתב** (11)?

שמע מינה, [מוכח מזה] שנתפרש "פאת" לגבי זקן, כי הגזירה שוה נכתבה כדי ללמד **תרתיה**:

א. כדי ללמד את אופן החיוב בגילוח זקן מישראל לכהנים ומכהנים לישראל.

שוב לא דורשים בשאר הפרשה שאחרי זה, "בני אהרן" ולא בנות אהרן.

והקשו המקנה והפני יהושע, שכל זה טוב לדעת רבי עקיבא בסוטה [דף ג] הסובר ש"לה יטמא" — מצוה, ומזה לומדים לכל שבעה מתים האמורים בפרשה שמצוה לטמא להם, ועל מצוה זו חייבות נשים כמו אנשים, כמבואר ביו"ד [סימן שעג], אם כן מבואר שהפסיק הענין. אבל לרבי ישמעאל הסובר כי "לה יטמא" — רשות הוא, אין כאן הפסק.

ותירצו, דמאן דאמר "לה יטמא" — רשות, יסבור שנשים חייבות ב"בל יקרחו" [כשיטת התנא במשנה] ואם כן יש לומר בפשיטות, ש"בל יקרחו" הפסיק את הענין, ומה שהוצרך רש"י לפרש כי ב"לה יטמא" הפסיק הענין, היינו כדי להבין את דברי איסי לקמן הסובר כי גם ב"בל יקרחו" נשים פטורות, ועם כל זה אומרים לקמן, שבלא הגזירה שוה "קרחה" "קרחה" היינו אומרים שהפסיק הענין, ובזה על כרחך צריך לפרש שהפסיק ב"לה יטמא", וכמאן דאמר "לה יטמא" — חובה, לכן נוח לו לרש"י לפרש את כל הסוגיא באותו אופן.

11. המהרי"ט מקשה, אולי הוצרך לכתוב "פאה" כדי לחייב על כל אחת ואחת, וכמו שהגמרא אומרת לקמן לגבי קרחה, שמ"לא יקרחו" הייתי יכול ללמוד כי אפילו קרח ד' וה' קרחות לא חייב אלא על אחת, לכן תלמוד לומר "קרחה" לחייב על כל אחת ואחת, וכן נאמר במכות [כ ב] לגבי שריטה שיש "ושרט" מיותר לחייב על כל אחת ואחת, וכיון שלענין פאה שנינו במשנה, שעל הזקן חייב שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה [בסנטר], אם כן "פאה" נצרכת לדרשה זו.

ומתרץ המהרי"ט, שגבי פאה לא צריך יתור לחייב על כל פאה ופאה, ודוקא לגבי קרחה ושריטה שאין להם מקום מסוים, אלא בכל מקום ששרט או יקרח חייב, לכן בלי לימוד מיוחד לא הייתי מחייב על כמה קרחות ושריטות אלא אחת, כמו אוכל שני זיתי חלב או בא על נדה כמה ביאות או נזיר שמגלח כל היום — שאינם חייבים אלא אחת, ומן היתור לומדים לחייבם על כל שריטה וקריחה אפילו בהתראה אחת, אבל גבי פאת הראש או הזקן שלכל איסור יש מקום מיוחד, ומקומותיהם ידועים וקבועים, מאחר שישנם חמש פאות בזקן, ודאי שחייב על

ב. לענין המיעוט של "בני אהרן" ולא בנות אהרן, שהגזירה שוה מלמדת כי משווים את פרשת ישראל לכל האמור בפרשת כהנים, וכיון שכתוב בפרשת כהנים "בני אהרן" למעט בנות אהרן, לומדים בגזירה שוה למעט את הנשים מאיסור גילוח זקן⁽¹²⁾.

ומקשינן: אם נשים נתמעטו מאיסור גילוח זקן, אם כן, ואלא הא דתניא [מה ששנינו בברייתא]: זקן האשה והסרים שהעלו שער — הרי הן כזקן לכל דבריהם, למאי הלכתא [לענין איזה הלכה נאמר]?

אמר מר זוטרא: לענין טומאת נגעים נאמר!

שסימני נגעים במקום שיער חלוקים מסימני נגעים במקום עור בשר. בנגעי עור בשר — שיער לבן נחשב לנגע, ואילו בנתק שבראש ובזקן — שיער צהוב נחשב לנתק. והברייתא מחדשת, שאם העלתה האשה שער בזקנה, נחשב שיער של זקן לענין סימני נגיעה, שהם כדין נתקי זקן ולא כדין נגעי עור בשר.

ומקשינן: כיצד אפשר לומר שהברייתא מחדשת כי זקן האשה נחשב זקן לענין טומאת נגעים? והרי לענין טומאת נגעים **בהדיא כתיבא** זקן האשה, שכתוב: [ויקרא יג כט] **"ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן"**!

אלא, אמר מר זוטרא: הברייתא נאמרה לענין טהרת נגעים, שכאשר תטהר, תצטרך לגלח גם את הזקן, כדין טהרת מצורע בתגלחת וציפורים.

ומקשינן: לענין טהרת נגעים נמי פשיטא שזקן האשה נחשב זקן, כיון דבת טומאה היא, שהנגע בשיער בזקן האשה נחשב כדין נתק בזקן, אם כן פשוט שגם לענין טהרה, זקן האשה בת טהרה היא ונחשב זקן לענין טהרה.

ומתרצינן: **איצטריך** הברייתא לחדש לענין טומאת נגעים, להשוות סימני נתקי זקן האשה לסימני זקן האיש.

ומה שהקשנו כי בהדיא נכתב בפסוק, לא

כל פאה ופאה, שכל אחד פאה הוא, והרי זה דומה לבא על חמש נדות בגופים מחולקים, ועל זה לא צריך שום יתור.

12. הרמב"ם בהלכות עבודת כוכבים [פרק יב הלכה ב] כתב וז"ל: האשה שגלחה פאת ראש האיש או שנתגלחה פטורה שנאמר: "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך" — כל שישנו בכל תשחית ישנו בכל תקיף, ואשה שאינה בכל תשחית לפי שאין לה זקן אינה בכל תקיף, לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן אסורין בהקפה. עכ"ל.

וכתב הכסף משנה שהרמב"ם תפס את הטעם

האומר כי לומדים לפטור את האשה מסברה, ואף על פי שאין לסברה זו העמדה כי אם על ידי הגזירה שוה של "פאת" "פאת", מכל מקום קיצר הרמב"ם ולא הזכירו. ומה שכתב "לפיכך העבדים וכו'", כלומר, אף על פי שהעבד חייב רק במצות שהאשה חייבת בהם, מכל מקום בזה עדיף העבד מן האשה, משום שאשה לא נתמעטה אלא מ"לא תשחית את פאת זקנך", לכן עבדים, כיון שיש להם זקן, אינם בכלל היקש זה.

וכן כתב הלחם משנה, כיון שהרמב"ם סובר למעט אשה מכח הסברה שאין לה זקן, ממילא עבד שיש לו זקן חייב. ואף על פי שלפי הטעם

קשה, כי סלקא דעתך אמינא שהכתוב לצדדים כתיב: ו"אשה" הכתובה בפסוק מוסבת רק על נתקי הראש, "איש או אשה כי יהיה בו נגע בראש", ו"או בזקן" שכתוב אחרי זה, הרר אתאן לאיש ולא לאשה.

קא משמע לן הברייתא שזקן האשה, נחשב כזקן לכל דבריהם.

איפי תני: אף באיסור בל יקרחו — נשים פטורות.

מאי טעמא דאיסי?

משום דדריש הכי:

כתוב [דברים יד א — ב]: "בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו [לא תעשו חבורה על מת⁽¹³⁾] ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת, כי עם קדוש אתה לה' אלהיך", ואיסי דורש את המיעוט: "בנים" ולא בנות לענין איסור קרחה שנאמר אחרי איסור גדידה.

אתה אומר כי המיעוט נאמר לקרחה, או אינו [שמא לא] נכתב המיעוט אלא לגדידה, שכתובה מיד אחרי המיעוט של "בנים" ולא בנות, ומנין שהמיעוט נאמר על איסור קרחה שנכתב אחרי איסור גדידה.

ומתרצינן כשהוא אומר בפסוק שאחריו: "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך" אף הנשים בכלל "עם" — אם כן הרי גדידה אמור, שהנשים נתרבו שהם בכלל האיסור.

הא מה אני מקיים במה שהכתוב ממעט "בנים" ולא בנות?

אנו מפרשים שנאמר לקרחה.

ומקשינן: ומה ראית לרבות את הגדידה מהפסוק "כי עם קדוש" שאף הנשים בכלל, ולהוציא את הקרחה שלא נתרבו הנשים מ"עם". הרי המיעוט מוסב על איסור גדידה בדיוק כמו שמוסב על איסור קרחה?

ומתרצינן: מרבה אני את הגדידה מ"עם", שאף הנשים בכלל האיסור, משום שהוא איסור חמור, שישנה לאיסור גדידה גם במקום השער וגם שלא במקום שער, ומוציא אני את הקרחה, שהנשים נתמעטו מהאיסור מחמת המיעוט של "בנים" ולא בנות, משום שהוא איסור קל יותר, שאינה לאיסור קרחה אלא במקום שער⁽¹⁴⁾.

ומקשינן: ואימא [ואומר]: כי המיעוט "בנים" ולא בנות — נאמר בין לקרחה בין לגדידה, וכי כתב "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך" לרבות את הנשים — באיסור שריטה

שוה "פאת" "פאת" מבני אהרן, והמשנה למלך נשאר בצריך עיון על הרמב"ם.

13. גמרא יבמות יג ב

14. כתב הרש"ש, מכאן יש קצת ראייה לשיטת הנמוקי יוסף שאיסור קרחה הוא גם בזקן, מכך שהגמרא לא אמרה "שאינה אלא בראש".

של האיבעית אימא שממעט מן הכתוב יש למעט גם עבד שהוקש לאשה, מכל מקום הרמב"ם נקט כמו האיבעית אימא הראשון לחומרא.

אבל המשנה למלך תמה על כך שהרמב"ם חייב את העבדים על הקפת הראש, כיון שמסוגית הגמרא מוכח שלפי המסקנא לא נשאר הטעם שלומדים לפטור את האשה מסברא שאין להם זקן, אלא עיקר הטעם הוא שלומדים גזירה

הוא דכתיב! [ההבדל בין שריטה לגדידה הוא, שאחד מהם נעשה ביד ואחד נעשה בכלי].

ומתצינן: קסבר איסי: איסור שריטה וגדידה אחת היא, [שגם שריטה וגם גדידה משמעותם, בין ביד ובין בכלי]⁽¹⁾ ואם כן מוכרח שהפסוק "כי עם קדוש" נאמר לכל הפחות על גדידה.

אבי אמר: היינו טעמא דאיסי, שסובר כי הנשים פטורות מאיסור קרחה.

משום דנמר בגזירה שוה "קרחה" "קרחה" מבני אהרן [ויקרא כא ה], מה להלן בפרשת כהנים נשים פטורות משום שנתמעטו מ"בני אהרן" ולא בנות אהרן, אף כאן באיסור קרחה בישראל נשים פטורות.

ומקשינן: ואי כבירא לך, דכי כתיב קרא [אם אנו סוברים כי מה שכתוב] "בני אהרן" למעט בנות אהרן נאמר בכלי עניינא המוזכרים בפרשה שם הוא דכתיב.

אם כן, נשתוק קרא מיניה מהגזירה שוה גבי ישראל, ותיתי ונלמד למעט את הנשים מאיסור קרחה בישראל בקל וחומר.

ואנא אמינא [ואני אומר] קל וחומר זה: ומה כהנים, שריבה בהם הכתוב מצות יתירות, בכל זאת נתמעטו בהם הנשים מאיסור קרחה מהכתוב "בני אהרן" — ולא בנות אהרן, אם כן ישראל, שלא ריבה בהם הכתוב כל כך הרבה מצוות, לא כל שכן שנתמעטו בהם הנשים מאיסור קרחה.

ומתצינן: אי לאו שהתורה היתה משמיעה לנו את הגזירה שוה, הוה אמינא [היינו אומרים] כי מה שכתוב בפרשת כהנים "בני אהרן" למעט את בנות אהרן, נאמר רק על איסור טומאה שכתוב מיד לאחר מכן, ולא על איסור קרחה שכתוב כמה פסוקים אחרי זה [בפסוק ה], כיון שהכתוב הפסיק את הענין בינתים, כגון "לה יטמא" [ויקרא כא ג] שכתוב בינתים.

ומקשינן: השתא [עכשיו], שאנו דורשים גזירה שוה נמי נימא [גם כן נאמר] כי הכתוב הפסיק הענין בין המיעוט של "בני אהרן" ולא בנות אהרן לבין איסור קרחה, והמיעוט נאמר רק על האיסור לכהנים להטמאות למת ולא על איסור קרחה.

ואי משום גזירה שוה שנכתב ללמוד ממנו למעט את הנשים מאיסור קרחה, ניתן לומר, כי הגזירה שוה מיבעי ליה [נצרכת לה] לדרשה אחרת.

לכדתניא: "לא יקרחו" — יכול אפילו קרח ארבע וחמש קרחות לא יהא חייב אלא אחת?

תלמוד לומר: "קרחה" תיבת "קרחה" יתירה היא, ללמד שחייב על כל אחת ואחת.

"בראשם" מה תלמוד לומר [מה לומדים מהמילה "בראשם"] האמור בפרשת כהנים,

לפי שנאמר אצל ישראל [דברים יד א]: "לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת", הייתי יכול לומר כי לא יהא חייב אלא על קרחה בין העינים בלבד.

1. והכתוב חלקם כדי לעבור עליה בשני לאוין, כמו שהגמרא אומרת לגבי נשך ותרביית. תוס'